

talnim pitanima srpskog naroda u SR Hrvatskoj (str. 373-374). Čitatelju će biti zanimljiv i pregled rasprava o tome treba li Muzej Srba u Hrvatskoj biti samostalna jedinica ili treba djelovati unutar Povijesnog muzeja Hrvatske.

Treće i završno poglavlje nosi naslov "Raskršće slijepih ulica ili 1971". Za razliku od prethodna dva, ovo poglavlje obrađuje tri odvojene teme u nešto užem i međusobno zavisnijem odnosu. Politički je kontekst ovdje očigledan kroz Višnjićev prikaz rasprave o jeziku. Vrlo je vrijedan stenografski zapisnik sa sastanka CK SKH o problematici hrvatskog jezika od 25. 6. 1971., iz kojeg se mogu vidjeti stavovi nekih ličnosti poput Ljudevita Jonkea, Stjepana Babića i drugih (posebno str. 422-431). Usporedo s tim Višnjić daje prikaz dinamike odnosa *Matice hrvatske* i *Prosvjete* (u što spada i epizoda s njenim zadarskim pododborom i kulturnom priredbom u Islamu Grčkom, str. 414-415).

Knjiga nosi neke značajne poruke. Ne razvijeni hrvatski krajevi uglavnom su bili oni s većinskim srpskim stanovništvom, što je bila situacija koju je komunistička vrhuška naslijedila, ali koju je rješavala vrlo sporo i nezadovoljavajuće. Dalje, Srbi u Hrvatskoj bili su politički utjecajni u mjeri u kojoj su preuzimali komunističku ideologiju i branili njene interese, a to je činjenica koje Višnjić ne samo da je svjestan nego je i vrlo kritički obrađuje. Konačno, stav komunista da između hrvatskog i srpskog nacionalizma (pri čemu je djelovanje *Matice hrvatske* i *SKD Prosvjete* izjednačeno) nema nikakve razlike u narednim je desetljećima, prema Višnjiću, odredio i političko-društveni kontekst Srba u Hrvatskoj.

U skladu s napisanim, knjiga Čedomira Višnjića važna je i svakako je treba preporučiti povjesničarima, sociolozima, politolozima, ali i ekonomistima. Iako Višnjić u knjizi nije citirao kako je to uobičajeno u znanstvenim djelima, pa se ona može činiti manje znanstvenom, u odnosu na njevu glavnu prednost to je manje bitna stvar. Naime, autor je uspio prikazati dio društvene stvarnosti u njenom kontinuitetu i sveukupnosti u tih nekoliko desetljeća koje analizira. Time nam je ukazao na one tendencije koje su uvelike utjecale na političke preduvjete hrvatsko-srpskog sukoba kasnijih godina.

Čitatelji koji se neće složiti s političkim zaključcima autora svakako trebaju osvjestiti njegov metodološki pristup i uočiti njegov dinamični stil pisanja bez kojih bi analiza političkog konteksta 50-ih i 60-ih godina bila bitno manjkavija.

Dimitrije Birač

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Prikaz

Ivo Sanader Doba politike – Knjiga 1.

Večernji list, Zagreb, 2017, 128 str.

Knjigu *Doba politike. Ogled o detuđmanizaciji* njezin autor, Ivo Sanader, predstavlja kao pokušaj dekonstrukcije diskursa 'tuđmanizacije' odnosno 'detuđmanizacije' koji je obilježio hrvatski javni prostor u

posljednja dva desetljeća. Sanader smatra kako su ti pojmovi zapravo *prazni označitelji*, odnosno ‘prazni’ pojmovi koji se koriste bez nekog jasnog, općeprihvaćenog određenja i u koje svatko upisuje sadržaj koji želi: “Lijevi promicatelji narativa o detuđmanizaciji tražili su u Tuđmanovu političkom djelovanju samo loše poteze, dok su oni desni, kao sa ‘švedskog stola’, od njega uzimali samo ono što je odgovaralo njihovim zakamufliranim interesima, a prešućivali onaj dio njegove politike koji je bio oprečan njihovim pogledima i njihovoj ideologiji. Tako su i jedni i drugi, i lijevi i desni, protagonisti narativa o detuđmanizaciji počinili ‘smrtni grijeh’ protiv objektivnosti.”

Svoju knjigu Sanader stoga prezentira kao pokušaj da se tim pojmovima, na vrlo pregledan i strukturiran način, pripíše određeni sadržaj.

On se pritom usredotočuje na tri politička pitanja u odnosu na koja se, kako tvrdi, detuđmanizacija primarno “konstituirala”. To su suradnja s Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju, odnos njegove vlade prema nacionalnim manjinama, prije svega srpskoj, i odluka o privremenoj i ograničenoj suspenziji Zaštićenog ekološko-ribolovnog pojasa (ZERP-a). Svoj izbor tema objašnjava time što su njih dvojica, Tuđman i Sanader, djelovali u bitno drugačijim društveno-političkim okolnostima. Smatra kako nije moguće uspoređivati različita vremena i različite izazove, pa stoga odabire teme koje su obilježile vladavinu obojice. Sanader obrazlaže svoj i Tuđmanov odnos prema sve tri teme te analizira stavove u kojima su se razilazili, a koji su, kako tvrdi Sanader, poslužili kao povod za konstruiranje teze

o detuđmanizaciji. Njegova analiza u načelu se svodi na isticanje kompatibilnosti između Tuđmanove i njegove, ‘detuđmanizacijske’ politike, pri čemu neprestano naglašava Tuđmanove zasluge kao ratnog predsjednika, daje mu očekivani dignitet i ističe njegov neprikosnoveni status oca domovine. Sukus je Sanaderovih izvoda kako su njegovi postupci, u sva tri slučaja, u načelu bili svojevrsna “nadogradnja” Tuđmanove politike iz 1990-ih te da je pojam ‘detuđmanizacija’ zapravo besmislen, a nerijetko i paradoksalan jer bi, primjerice, “zbog svoje suradnje s Haaškim tribunalom predsjednik Tuđman bio predvodnik svih detuđmanizatora”.

Knjiga *Doba politike* svjedočanstvo je o jednom vremenu, s nizom direktnih referenci na bivše i aktualne domaće i inozemne aktere te razotkrivajućim opaskama o njihovim potezima i stavovima. Primjerice, Sanader otkriva kako mu je Ivan Aralica predložio da nakon pobjede na unutarstranačkim izborima mjesto člника HDZ-a ustupi Miroslavu Tuđmanu jer je ovaj “Franjin sin”. Međutim, takvih je ‘cveba’ u knjizi svega nekoliko i ona u tom smislu ostaje vrlo suzdržano i površno štivo koje daje malo ‘mesa’ zahtjevnijim čitateljima, željnim pravih političkih intriga i zakulisnih informacija. No knjigu *Doba politike* treba prije svega razumjeti kao (još jedan) dokaz Sanaderove komunikacijske briljantnosti. Ona je inteligentan, lukav i spretno napisan samopromotivni uradak koji Ivu Sanadera prikazuje kao superiornog, pravičnog i pragmatičnog političara. Lakoća kojom Sanader piše i vodi čitatelja kroz tekst svojstvenija je novinarima i piscima nego političarima. Njegova spisateljska inteligencija posebno dola-

zi do izražaja u načinu na koji kombinira biografsko-popularni i znanstveni diskurs. Sam Sanader knjigu naziva “memoarsko-politološkim spisom” i izriječkom naglašava kako nije riječ o znanstvenom tekstu, međutim, poznavanje klasika sociologije i filozofije te povijesnih činjenica u koje je Sanader zapakirao svoj narativ knjizi daje znanstveni “štimung” (o kojem piše i sam autor), a time i uvjerljivost.

Zašto, međutim, posebno skrećem pažnju na Sanaderovu superiornost i pragmu?

Kao prvo, razina konceptualizacije i političke inteligencije koja se može iščitati iz ove knjige u današnjem hrvatskom političkom okruženju prava je rijetkost. Ivo Sanader suvereno se kreće među najrazličitijim povijesnim, filozofskim i politološkim konceptima, pri čemu pokazuje izuzetno razumijevanje javnog prostora u kojem operira. Upravo u tome dijelu moguće je prepoznati njegov vrhunski komunikacijski talent koji mu priznaju čak i oni koji ga ne vole. Ivo Sanader razumije medije i suvremenu političku komunikaciju kao malo koji hrvatski političar. Kao drugo, Sanaderov politički pragmatizam, koji predstavlja nezaobilazan element mrske ‘sanaderizacije’, pravo je osvježanje u zatrovanoj atmosferi podjele na naše i njihove, ustaše i partizane. Primjerice, Sanader u knjizi podsjeća da izbore “valja dobiti kako bi se mogla provoditi politika za koju se netko zauzima, a dobiva ih i pobjeđuje onaj tko skupi najviše glasova”. Tu jednostavnu i praktičnu istinu koja potpisuje sve Sanaderove uspješne izborne kampanje danas je teško čuti od hrvatskih političara, zapletenih u (najčešće licemjerne) fraze o ideologiji i vrijednostima. Ili, primjeri-

ce, Sanaderova konstatacija kako bi se “u bilanciranju 90-ih desnica npr., za početak trebala odreći idealizacije ondašnje politike, a ljevica njezine demonizacije”. Takav smireni kompromis zvuči gotovo bogohulno u današnjoj povampirenoj atmosferi podjele na ljevičare i desničare.

Uglavnom, zanemarimo li okolnosti u kojima je pisana i specifičnu poziciju autora, ova knjiga sadrži upravo ono što bi prosječan neostrašćeni čitatelj (građanin, birač), zasićen histeričnom političkom nekulturom i banalizacijom političke i medijske scene, htio pročitati. Time je Ivo Sanader, osim očitog političkog talenta, još jedanput pokazao da mu u samopromociji i političkom zavodjenju u Hrvatskoj još uvijek nema ravnog.

*Marijana Grbeša
Fakultet političkih znanosti,
Sveučilište u Zagrebu*

Prikaz

Ivica Đikić
Beara: Dokumentarni roman
o srebreničkom genocidu

Naklada Ljevak, Synopsis, Zagreb, 2016,
246 str.

Na koji način možemo shvatiti i racionalizirati zločin velikih razmjera? Središnje je to pitanje ovog dokumentarnog romana s elementima fikcije u kojem Ivica Đikić manirom vrsnog književnika vješto